(Ljubljanski potniški promet, Kam-bus Kamnik, Slovenske železnice), Avtobusne postaje Ljubljana, Mestne občine Ljubljana in iniciativne skupine za uvedbo tramvaja. Poslušalci so bili seznanjeni z različnimi koncepti reševanja težav mestnega in primestnega prometa. Izkazalo se je, da ima vsako prevozniško podjetje svoj način reševanja težav. Potreben bi bil skupen nastop v boju za čim večji delež potnikov in zmanjšanje osebnega avtomobilskega prometa v mestu. Zaradi časovne stiske ni prišlo do razprave, ki bi bila verjetno zelo burna.

Petkovo popoldne je bilo rezervirano za štiri krajše strokovne ekskurzije po mestu in njegovi okolici. Udeleženci ekskurzije z dr. Mirkom Pakom so si ogledali funkcijsko zgradbo Ljubljane. Dr. Dejan Rebernik je predstavil socialnogeografsko zgradbo Ljubljane. Dr. Matej Gabrovec je vodil ekskurzijo po Zgornji Šiški, Kosezah in Podutiku, kjer je prikazal agrarne elemente – ostanke preteklosti v mestu. Mag. Valentina Brečko Grubar in Simon Kušar sta prisotne seznanila z Ljubljanskim poljem. Kljub mrazu in razmeroma slabem vremenu so bili udeleženci ekskurzij navdušeni, saj so bili vodeni po mestnih in obmestnih predelih, ki jih doslej še niso imeli priložnosti spoznati.

V soboto, 21. oktobra se je delovna vnema na zborovanju nadaljevala. Najbolj zgodnji so se zbrali ob 8. uri ter odšli raziskovat geografske značilnosti Velike planine na čelu z Mihom Pavškom in Borutom Peršoljo. Ostali so se zbrali na dveh lokacijah (Prešernova dvorana SAZU, Zemljepisni muzej), kjer so prisluhnili zadnjemu sklopu predavanj s fizičnogeografskimi, okoljskimi in agrarnimi vsebinami.

Po končanih predavanjih je bil odhod na tri celodnevne ekskurzije. Dr. Karel Natek in dr. Davorin Tome sta vodila ekskurzijo na Ljubljansko barje. Predstavljeni so bili njegovi naravovarstveni vidiki. Udeleženci so si ogledali profil južnega dela Ljubljane z manj privlačnimi mestnimi dejavnostmi, kot so odlagališče odpadkov, avtoodpad, skladišča in begunski center. Spoznali so klasično barjansko kulturno pokrajino in probleme, ki se pojavljajo zaradi suburbanizacije. Ogledali so si tudi znamenitosti južnega roba Barja. Plovba proti Ljubljani je zaradi narasle Ljubljanice odpadla. Ingrid Florjanc iz Gimnazije Ledina je pripravila ogled Taborske jame in okoliškega kraškega sveta v luči izpeljave terenskega dela za pridobitev dela ocene na maturitetnem preizkusu iz znanja geografije. Dr. Stanko Pelc in mag. Drago Kladnik sta organizirala ogled podeželskega zaledja vzhodnega dela Ljubljane. V prvem delu sta popotnike seznanila z razvojem rastlinjakov kot intenzivnim načinom pridelave zelenjave in cvetja. V drugem delu je bil predstavljen projekt Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi na območju krajevne skupnosti Besnica.

S sobotnimi ekskurzijami je bilo 18. zborovanje slovenskih geografov končano. Udeležilo se ga je 150 udeležencev. Med njimi jih je veliko aktivno sodelovalo. Program zborovanja je bil zelo obširen in raznolik. Številna predavanja, hospitacije, ogledi, okrogli mizi in ekskurzije so omogočili izbor vsebin, ki posameznika najbolj zanimajo. Opravljen je bil širok geografski pregled mesta z okolico. Poudarjena so bila številna odprta vprašanja in dileme. Žal je zaradi številnih vzporednih dejavnosti in stalne časovne stiske zmanjkovalo ali celo zmanjkalo časa za razpravo. Tudi predavatelji v skopo odmerjenem času niso vedno uspeli predstaviti bistva svojega prispevka. Večje število vzporednih dejavnosti je zmanjševalo pomen zborovanja kot družabnega srečanja. Pohvaliti je potrebno vse ekskurzije. Bile so izvrstno pripravljene in vodene. Osredotočile so se na vsebine, ki niso preveč znane, hkrati pa so bile ustrezno dopolnilo k predavanjem. Največje prijetno presenečenje je monografija Ljubljana – geografija mesta. Knjiga je opremljena s številnimi barvnimi kartami in grafikoni. S svojo vsebino in tehničnim izgledom je zanimiva za velik krog uporabnikov, ne le za geografe. In to je največ, kar lahko ponudi takšno zborovanje: širitev geografskih spoznanj v strokovnem in laičnem krogu. Če so se ob tem okrepili stiki med geografi in zavedanje njihove pripadnosti geografiji, je zborovanje doseglo svoj namen in ga celo preseglo.

METODE TERENSKEGA DELA ZA GEOGRAFE (PRSTI IN VEGETACIJA, VODE)

Milena Petauer

Na željo številnih učiteljev in profesorjev geografije je Center za permanentno izpopolnjevanje Pedagoške fakultete v Mariboru – Oddelek za geografijo v aprilu in maju 2000 organiziral seminar z naslovom: »Nove metode terenskega dela za geografe«. Semi-

Udeleženci terenskega dela na hmeljišču v Drešinji vasi (Celjska kotlina) (foto: Ana Vovk Korže).

Odčitavanje horizontov v profilu prsti na vznožju Ložniškega gričevja (foto: Ana Vovk Korže).

nar in terensko delo je vodila dr. Ana Vovk Korže, ki se ukvarja s preučevanjem prsti, vegetacije in vode ter regionalno geografijo. Udeleženci smo dobili gradivo (priročnik z naslovom »Metode terenskega dela za geografe«) za delo na terenu, ki ga na kratko predstavljam v tem prispevku. Namen tega prispevka je predstaviti učiteljem in profesorjem geografije, ki učijo v šolah, priročnik »Metode terenskega dela za geografe« s ciljem, da se bodo lažje odločili za delo na terenu. Omenjeno gradivo je tudi na razpolago v knjižnici Pedagoške fakultete v Mariboru.

Priročnik je razdeljen na 11 poglavij. V uvodnem delu priročnika so zapisani cilji terenskega spoznavanja naravnih sestavin pokrajine s poudarkom na poglabljanju in utrjevanju izkustvenega učenja. Za uvodom sledi pregled uporabljenih metod pri terenskem delu, kjer so predstavljene dosedanje metode za preučevanje prsti, vegetacije in voda. Zanimiva je ugotovitev, da se geografi pogosto poslužujemo ustaljenih metod in le redko v raziskovalno delo vključimo nove metode, povzete iz tuje literature ali prakse.

Sledi prikaz novih in dopolnjenih metod za preučevanje prsti, vegetacije in vode na terenu. Predstavljene nove in dopolnjene metode so popestrene z barvnimi fotografijami, ki povečajo preglednost in pritegnejo pozornost bralca. Tako na primer lahko prsti terensko ocenjujemo, ne da bi bilo potrebno skopati tudi pedološko jamo. Poglavja, ki obravnavajo tak pristop dela, so:

- Opazovanje in ocenjevanje prsti na terenu,
- Opazovanje prsti s pomočjo reliefne razgibanosti,
- Ocenjevanje prsti s pomočjo pedološke karte,
- Ocenjevanje prsti s pomočjo talne ruše,
- za poglobljeno spoznavanje lastnosti horizontov prsti pa Preučevanje prsti s pomočjo pedološkega profila.

Čeprav je veliko terenskih metod enostavnih in bi se jih lahko lotil vsak učitelj, je razgovor pokazal, da se le redki odločajo za vključevanje terenskega dela v pouk geografije. Razlog je v naravnanosti obstoječega učnega načrta za pouk geografije v osnovni šoli, ki ne predvideva terenskega dela kot del pouka, čeprav bi se učenci ravno na ta način veliko več naučili kot zgolj s teoretičnim spoznavanjem prvin naravnega okolja.

Osrednji del priročnika prikazuje izkop pedološkega profila in odvzem vzorcev prsti, določanje barve prsti, določanje vlažnosti prsti, vsebnost skeleta v prsti, mehansko sestavo in teksturo, določanje obstojnosti strukturnih agregatov, prepustnost za vodo, prekoreninjenost prsti, določanje kalcijevega karbonata ter reakcije prsti. Avtorica A. Vovk Korže se je pri sestavljanju priročnika za delo na terenu naslonila na spoznanja tujih avtorjev (R. Elueckiger, J. Roesch, W. Stwrny, V. Voekt), ki so v knjigi z naslovom »Bodenkunde« strnili spoznanja iz prakse različnih strok (agronomije, ekologije, geografije, biologije, kemije in drugih).

Iz teh navedenih metod je razvidno, da lahko prsti na terenu ocenjujemo s pomočjo vizualnih elementov pokrajine in da ni vedno potrebno izkopati pedološke jame za osnovno spoznavanje prsti. Pot za spoznavanje prsti je torej krajša in bolj enostavna, kot smo jo poznali do sedaj.

Novost je tudi ta, da so nekatere dosedanje metode nadgrajene z novimi spoznanji; tako se npr. tekstura prsti s prstnim poskusom ne ugotavlja le za šest teksturnih razredov (od enajstih), temveč za vseh enajst. Tudi vsebnost karbonatov ugotavljamo ločeno glede na intenzivnost šuma in intenzivnost vidnih znakov, zato je lestvica za odčitavanje $CaCO_3$ bolj natančna. Večini dosedanjih metod za spoznavanje prsti je avtorica dodala aplikativno razlago rezultata terenskih meritev, kar povečuje predstavljivost izmerjenih podatkov in jih umešča v geografski prostor.

Osrednji del priročnika se ukvarja z vprašanji geografskega preučevanja vegetacije. Poudarek je na celostnem razumevanje vegetacije (ne posameznih rastlin), torej na vegetacijskih združbah in na njihovih ekoloških značilnostih. V podpoglavjih so obravnavani odnosi med okoljem in vegetacijo, razporeditev vegetacije glede na prsti ter razporeditev vegetacije glede na relief v Sloveniji.

Zadnji del priročnika je namenjen terenskemu spoznavanju različnih oblik voda. Poudarek je na razumevanju različnih oblik voda: ribnikov, močvirij, termalnih izvirov, tekočih voda (naravnih in reguliranih strug, hudournikov), barij in zajezitvenih jezer. V priročniku so postopki za preučevanje deset različnih oblik voda Severovzhodne Slovenije.

Na terenu nas je pot vodila iz Maribora v Rače, kjer smo opravili meritve fizikalnih in kemičnih lastnosti vode v ribnikih ter ugotavljali kvaliteto stoječe vode. V dolini Dravinje pri Poljčanah smo risali obliko moč-

virij, ki omogočajo uspevanje na vlago prilagojenih rastlin. Risali smo tudi obliko rečne struge Dravinje, ki jo izpodjeda močna bočna erozija. V Zbelovem smo opazovali termalni izvir ter izmerili temperaturo in trdoto vode, ki je bila bistveno višja kot temperatura stoječe ali tekoče vode. V Prežigali pri Slovenskih Konjicah smo v bližini deponije odpadkov izmerili lastnosti vode v reki Dravinji ter dokazali kritično onesnaženost rečne vode. Od Oplotnice do Lukanje smo beležili podatke o hudourniškem preoblikovanju pokrajine. Kot primer barjanskega jezera smo analizirali Črno jezero na Pohorju. Na poti proti Mariboru smo spoznali naravne potenciale območja porečja Lobnice ter si ogledali hidroelektrarno Mariborski otok.

Kot zaključek: učitelji in profesorji, ki vas zanima delo na terenu, se lahko lotite terenskega dela tudi sami – prelistajte »Metode terenskega dela za geografe« in si izberite vaje, ki jih delno že poznate, nato pa jih dopolnite in nadgradite z novimi. Samo s praktičnim delom bo vaše branje priročnika za delo na terenu res uspešno.

SHEMATSKI PREGLEDI – GEOGRAFIJA
Ludvik Mihelič

Pred nekaj meseci je pri Tehniški založbi Slovenije izšel peti zvezek iz zbirke Shematski pregledi – Geografija.

Delo bi lahko označili kot neke vrste priročnik. Je delo treh domačih geografov: dr. Karla Natka, Marjete Hočevar in Marjete Vidmar. Ti so angleški izvirnik Advanced Geography Revision Handbook, ki je izšel l. 1996 pri založbi Oxford University Press, ne le prevedli, ampak temeljito predelali, priredili in določena poglavja napisali povsem na novo. Predelava je bila nujna tako zaradi različnih vsebinskih poudarkov angleškega izvirnika kakor zaradi uskladitve z našimi učnimi načrti za geografijo.

Shematski pregledi obsegajo 127 strani, dodan pa je tudi slovarček uporabljenih in razloženih geografskih pojmov. Vsebina je razdeljena na 20 poglavij tako iz fizične kot družbene geografije. Priročnik prinaša zelo bogato vsebino. Po klasičnem zaporedju se zvrstijo poglavja o geološki zgradbi, preperevanju, denudaciji in eroziji, nato so posebej predstavljene reke in rečni relief, puščave, poledenitev, kras in obale. Geomorfološkim vsebinam sledijo poglavja o vremenu in podnebju, prsti ter podnebnih in rastlinskih pasovih.

Družbenogeografske vsebine pričenja poglavje o prebivalstvu, sledi prikaz naselij, posebej so izpostavljena mesta in mestna območja, nato pa je sklop gospodarskih dejavnosti (kmetijstvo, industrija, energija, promet in turizem). Sklepni poglavji sta posvečeni regionalnemu razvoju ter okoljskim temam.

Kot že naslov pove, je priročnik zasnovan zelo shematsko, sistematično, povedno in nazorno. Kratko vsebino, ki natančno pojasnjuje osnovne pojme, dopolnjuje bogato dodatno gradivo. To so predvsem modeli, skice, profili, sheme, tabele, tematski zemljevidi ipd. Besedilo se omejuje res le na najnujnejšo razlago.

Če ob prvem prelistavanju morda pomislimo, da je priročnik uporaben le pri obravnavi občegeografskih vsebin, se hitro uštejemo. Namreč pri mnogih temah so dodani konkretni primeri iz posameznih predelov sveta in držav. Tako so npr. obalni tipi predstavljeni na primeru Severne in Zahodne Evrope ter severnega dela Jadrana.

Še posebej velja pohvaliti veliko primerov iz Slovenije (geološka zgradba, poplave v Sloveniji, poledenitve, zračne mase in vremenski tipi, prsti v Sloveniji, gostota in razporeditev prebivalstva, vključevanje Slovenije v Evropsko zvezo ipd.) Ta del so avtorji napisali povsem na novo. Zanimivo, da pregledi ne namenjajo več pozornosti krasu, res pa je, da v izvirniku tega poglavja sploh ni.

Zelo bogate vsebine prinaša poglavje o vremenu in podnebju. Tako je natančno razložen nastanek monsunov, cela stran je namenjena pojavu El Niño, vetrovom, depresijam ipd. Pri skrbnejšem pregledovanju bralec opazi nekatere terminološke spremembe oz. novosti. Tako je pojem *tsunami* zapisan kot *cunami* ali *El Niño* kot *El Ninjo*. Pri presoji upravičenosti takšnih zapisov bi se lektorji nujno morali podrediti geografski stroki.

Posebej praktično je prikazano poglavje o posameznih podnebno-rastlinskih pasovih na Zemlji. Zemljevid razširjenosti posameznega vegetacijskega tipa spremlja tipični klimogram za to podnebje s kratkim opisom značilnosti, navedene so poglavitne značilnosti rastlinstva in opis prsti s profilom vred. Razmeroma precejšnja pozornost je namenjena tudi ekološkim temam, kar je pohvalno, saj je tudi pri šolski geografiji eden izmed smotrov globlje razumevanje okoljske problematike.

Vsebina je uporabna na vseh stopnjah poučevanja geografije, zlasti pa v srednji šoli. Koristno se da uporabiti ne le pri obravnavi občegeografskih vsebin v prvem letniku, marveč tudi pri obravnavi sveta in kontinentov, evropskih držav in naše domovine. Odlika priročnika je tudi v tem, da se opira na učni načrt v gimnazijah in maturitetni izpitni katalog za geografijo. Prav tako kot pri samem pouku bo nadvse dobrodošel pripomoček pri pripravah na maturo, zlasti pri utrjevanju in preglednem ponavljanju. Dijakom omogoča hitrejše in boljše pomnjenje, učitelju pa nakazuje nekatere nove možnosti poučevanja.

Ne nazadnje lahko prinaša priročnik drugačen in svež način v koncipiranje učbenikov in drugih gradiv za dijake. Morda bi bilo dobro razmišljati, da bi v bodoče naši geografski učbeniki povzeli nekatere prvine Shematskih pregledov. Tako bi izginila iz njih